

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Debitor

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

impetratam gratiam, & iustitiam; quia Bulla imponit solum pœnas danti, vel promittenti ad obtinendam iustitiam, & gratiam; ergo non sunt extendendæ contra dantes, vel accipientes post gratiam. Ita Baunius in *Theol. moral. part. 2. disput. 5. tractat. 2. qu. 12.* qui etiam observat pœnas latas in Bulla Greg. XIII. non spectare ad Iudices delegatos citramontanos. *part. 7. tractat. 4. resolut. 8. 9. 10.* Advertendum cum Ioanne Antonio Novario in Bull. Pontif. *part. 1. tit. de datione, & promisso, num. 12.* pœnas huius constitit, non habere locum extra Curiam Romanam: unde si aliquid daretur Neapoli pro obtinenda gratia à Sancta Sede Apostolica, evitarentur hæc pœnæ, ut in terminis fuisse iudicatum per Rotam Romanam, testatur Seraphin. *decis. 825.* Unde ego olim respondi, quod si quis daret aliquid alicui extra Romam, pro Cardinalia obtinenda dignitate, non incurreret pœnas Bullæ Gregor. XIII. de qua loquimur; licet si hoc faceret Romæ, pœnas non evaderet, si Summus Pontifex hoc nesciret, nam ipso sciente, cessant pœnæ huius Bullæ. Ita Novarius *ibid. res. 10. §. Notandum.*

Non danti. 8 Qui noverit delictum contra hanc Constitutionem nisi intra triduum dederat Summo Pontifici, aut alteri, qui eidem Papæ fideliter denunciaret, ipso facto incurrat excommunicationem. Ita Dicastillus de *Iustitia lib. 2. tract. 1. disp. 6. dub. 9. num. 250.* Quod limitat Molina solum in iis, qui existant in Curia Romana. Bonacina tamen *tom. 3. disputat. 2. quest. 3. punct. 18. & 19.* observat viros gravissimos sibi asseruisse, Bullam quoad hoc usum non esse receptam. Advertendum illud quidem, quod qui aliquid ex prohibitis in hac Bulla faceret cum Summo Pontifice, vel eam eius ministris, aut familiaribus de illius consensu expresso, vel tacito in pœnas Bullæ non incurreret, neque in usactionibus, quæ aliquo non essent prohibita iure divino, sed tantum humano politico, esset simoniacus. Ita Dicastillus, & Bonacina. Sed quidquid sit de

hac denunciatione, illud est certum *fraterna non esse faciendam sine prævia correctione fraterna; ut docet Bonacina citat. num. 20.* quia Prælato non est obediendum contra Domini præceptum, qui eum ordinem servari præcipit. Quæ quidem doctrina vera est exceptis tam delictis pertinentibus ad Sacrum Tribunal Inquisitionis, de quibus verb. *Denunciatio p. 7. tr. 4. res. 11. & 12.*

9 Datus auxilium, consilium, vel favorum, non incidit in pœnas, effectu non sequuto. Ita communiter. *ibid. res. quando solut. 13.* Nec si quis ex ignorantia invincibili nesciret pœnas huius constitutionis; quia ea habet vim legis, ignorantia autem legis sicut excusat à transgressione, excusat etiam à pœnæ. Ita Mazuchellus *tractat. de cas. reserv. disputat. 2. quest. 2. diff. 5. num. 16. part. 7. tr. 4. res. 14.*

Utrum autem Cardinales comprehendantur in hac Constitutione, Vide *res ex ignovantia. verb. Cardinalis.*

DEBITOR.

DEBITOR statuto tempore non solvens, tenetur ad restitutionem damni emergentis, & lucri cessantis. Ita Filliucius, *tom. 2. tractat. 33. cap. 9. num. 151.* Etiam si elapso termino creditor non petat; nam petit ipse terminus. Ita Bonacina *de contr. disputat. 3. quest. 3. punct. 4. num. 4.* Et si solutio differatur per multos annos solvenda sunt interesse omnium annorum, & interesse ipsius interesse. Filliucius, *tractat. 34. cap. num. 72.* Etiam si creditor id non indicavit, ut forte intellecto tanto incommodo, solvisset. Malderus *in 2. tractat. 5. cap. 3. dub. 11. col. 4. quest. 2.* Etiam si mora non fuerit culpabilis & pactum de solvendo interesse non fuerit in contractu expressum. Ita probabiliter Molina *tom. 2. tractat. 2. disput. 31. num. 2. part. 5. tractat. 13. resolut. 78.* & doctrinam Malderi docuit etiam

Debitor morosus tenetur ad damnum emergens, & lucrum cessans.

part. 1. tractat. 8. resolut. 87. & hoc vltimum recitat: ibid. resolut. 43. Quamvis in part. 1. tractat. 15. resolut. 49. contrarium ex professo docuerit. Quæ omnia procedunt de venditore non tradente rem venditam tempore statuto. Vide verb. *Vendere*, num. 19. An debeat verò solvere pœnam conventionalem ante iudicis sententiam. Vide verb. *Lex*, num. 43. Si verò ex dilatione solutionis nullum damnum resultat creditori, adhuc debitorem peccare mortaliter, docent DD. communiter cum Sanchez, in 2. 2. quæst. 62. art. 8. quia præceptum restituendi, quatenus includit præceptum non retinendi rem alienam, est negativum, & sic statim implendum. Sed ego existimo cum Molina tom. 3. tract. 2. liter. 5. n. 1. quod, licet Cōfessarius debeat vrgerè pro solutione, si tamen creditor nullum damnum patitur, & debitor habet animum soluendi, potest illi absolucere toties quoties: quia talis dilatio, cum non sit multum iniuriōsa, non videtur mortifera, part. 1. tractat. 17. resolutione 3.

**Non est v-
surarius, si
soluat di-
midium
anticipatè
cum pacto
soluendi re-
liquum
postpositè.**

2. Debitor soluens dimidium debiti anticipatè cum pacto, ut reliquum solvere possit postpositè, secundum Bonacinam, de contr. disp. 3. quæst. 3. punct. 3. num. 9. est usurarius, quia hoc nihil aliud est, quàm dare mutuo, cum pacto ut sibi remutandum sit tali tempore. Sed contraria sententia Malderi in 2. 2. tract. 1. cap. 3. dub. 4. est probabilior, & illam tenet novissimè Trullench. tom. 1. lib. 7. cap. 18. dub. 6. num. 8. Nam mutuum, & remutuum sunt simul. Creditor enim ex tunc prorogat tempus solutionis residuæ. Aragonius in 2. 2. quæstion. 78. artic. 2. dub. 1. in hoc contractu dat remedium rescissionis, & renovationis; sed ut advertit Salas, de usuris, dub. 9. numero 10. hoc remedium non caret difficultate, part. 1. tractat. 8. resolutione 63.

**An verò
si usura-
rius, si sol-
vens anti-
cipatè, ali-**

3. Sed quid dicendum, si debitor solvens anticipatè retineat sibi tria, vel quatuor pro centenariis? Respondent Reginaldus, tom. 2. lib. 25. c. 18. n. 312. & DD. communiter, secluso damno e-

mergente, & lucro cessante, talem solutionem esse usurariam. Quia tanti valent centum hodie, quanti hinc ad annum; alioquin sola temporis expectatio daret valorem rei, quod est absurdum. Sed contraria sententia videtur quoque probabilis, ut etiam visa est Laymann. lib. 3. sect. 5. tractat. 4. cap. 17. §. 5. numero 33. & aliis. Quia pecunia præsens magis æstimatur, quam futura, & minus est habere actionem ad rem, quam rem ipsam habere, l. minus. ff. de verumq. reg. iuris. Neque verò contractus huiusmodi est mutuum, sed emptio, & venditio: ius enim ad rem vendi potest, sicut ius transeundi per aliquem agrum. Ita Caietanus verb. *Vjura sub fin.* Unde qui hanc opinionem sequeretur cum Azorio, part. 3. lib. 8. cap. 10. quæst. 5. non illum condemnarem. Vide Fernandez, part. 1. c. 15. §. 1. n. 10. part. 1. tract. 8. ref. 49.

**4. Debitor secundum Sanchez tom. 1. lib. 5. cap. 13. num. 11. non satisfacit cre-
ditori, si debiti immemor tantumdem præstitit illi alio titulo, verb. gr. elemosynæ, &c. Nam hoc est peculiare iustitiæ, ut debito non satisfiat, dando alio titulo, quam solutionis legalis. Et ita tenendum est part. 3. tractat. 6. resolut. 57. §. Notandum, & 77. §. Verum. Sed Baldellus tom. 1. lib. 5. disputat. 25. numero 18. probabiliter putat, satisfacere, ex intentione illa generali, qua unusquisque præsumitur suis actionibus velle potiori obligationi satisfacere iuxta compluribus. ff. de solut. hæc enim intentio sufficit etiam in materia iustitiæ; nec obstat oblitio, & incogitancia huius, vel illius obligationis specialis. Sed satis est voluntas generalis, quasi interrogaretur; verum simile est, ita se explicaturum. Idque ait procedere, non solum quando in actu soluendi nullus titulus exprimitur, sed etiam quando exprimitur, & determinatur titulus minus principalis, ex aliorum oblivione, vel ignorantia. Nam talis traditio resoluitur in conditionalem: *Trado tibi gratias, vel ex elemosynæ, nisi potiori titulo debeam,***

quod sibi
lucrum ve-
tinet, &
soluat mi-
nus

Verumq.
probabilis.

Sicut an
satisfacit,
si debitum
soluat alio
titulo, quæ
solvendi il-
lud debiti
in elemo-
synam.

debeam. p. 5. r. 13. *resolut. 94. §. Sed negati-
nam.* An aliud pro alio inuito creditore
solui possit, dictum est *V. compensare. n. 2.*
Ceterum, qui plura debita cum eodem
creditore contraxit, habet optionem
satisfaciendi vna solutione partiali pro
debito, quod maluerit. Ita Lopez. *parte*
5. tit. 14. l. in gloss. 3. & alij ex l. 1. 2. 3. & 4. ff.
*de solut. nam debitor potest legem dice-
re rei suae.* Vnde, nisi contrarium ex-
primat, semper censetur soluere pro de-
bito, quod magis grauar, vr si vnum de-
beat cum fideiussore, aliud sine, prae-
sumitur soluere primū sicut etiam, si alte-
rum magis vrget, & c. Ita Molina, *tom.*
2. tractat. 2. de iurac. 565. num. 5. p. 2. tr. 16.
resolut. 49.

*Habens cū
eodem plu-
ra debita,
potest sol-
uere quod
maluerit.*

*Certus de
debito, in
dubius an
soluerit, re-
tetur sol-
uere.*

*Si verò et-
iam credi-
tor dubitet
tetur ad
dimidium.*

*Debitor ex
tremo indi-
gens non
tetur sol-
uere.*

*Sed quid si
creditor sit
in eadem
necessitate,
Multi mul-
ta dicunt.*

*Et omnes
probabili-
ter,*

5 Certus de debito, & dubius an sol-
uerit, tenetur soluere. Sed hanc senten-
tiam limitat primò Tannetus, in 2 *dis-*
putat. 42. quest. 6. dub. 4. num. 49. nisi et-
iam creditor dubius sit, nam in hoc ca-
su, existimat, debitorem non teneri,
quia possessio stat penes ipsum, & meli-
or est conditio possidentis. Sed ego ex-
istimo cum Layman, *lib. 1. c. 1. cap. 5. §.*
4. num. 42. in tali casu soluendam esse
debiti partem, iuxta dubij proportionē.
Nam non videtur debitor exponendus
periculo duplicis solutionis, & creditor
qui & ipse dubitat, nullum periculum
pati debere. Ita Layman, quamuis Me-
rolla, *to. 1. disp. 3. dub. 2. n. 65.* probabiliter
etiam putet, teneri ad integrum debitū,
par. 3. tr. 6. ref. 49. & p. 3. tr. 6. ref. 32.

6 Debitor non tenetur soluere, quā-
do ipse est in extrema necessitate con-
stitutus & creditor eamdem necessita-
tem non patitur. Si verò vterque est in
extrema necessitate, Scotus in 4. *diff.*
15. quest. 2. art. 4. putat teneri, quia plus
iuris habet ad debitum creditor, qui
est eius dominus, & rem illam praecoc-
pauit: quare, cum necessitas sit aequalis
praeferrī debet. Paludanus *ibid. quest. 2.*
art. 4. const. 1. & alij negant. Lorca in 2.
sect. 3. disputat 38. numer. 11. distinguit,
& si res restituenda reperitur eadem
in specie, soluendam esse, ob funda-
mentum prioris sententiae. Si verò con-
fusa sit cum bonis debitoris, non ita,

quia dominium stat penes ipsum, & ab
obligatione soluendi excusatur propter
necessitatem. Ego omnes has sententias
existimo probabiles, sed, si quis in extre-
ma necessitate aliquid acciperet è con-
stituto in extrema item necessitate,
tunc existimo tenendum cum Scoto. In
aliis casibus, cum Paludano, quia in ex-
trema necessitate omnia sunt commu-
nia, & prior est conditio possidentis,
p. 3. tr. 7. resolut. 11. Sed quid si pater, vel ma-
ter debitoris sit in extrema necessitate
vna cum creditore? Adhuc subuenire
debet parenti, vel etiam vxori, liberis,
& fratribus, existimo cum Syluio in 2. 2.
q. 31. art. 3. contra Azor. to. 2. l. 12. c. 8. q. 6.
p. 5. tr. 8. ref. 12.

7 Debitor per Bullam Sixti V. non
potest in Religionem recipi, sed in hac
Bulla in primis non comprehenduntur
debitores ex sola promissione liberali,
vel debitis incertis. Vechius *disput. 2. dub.*
13. n. 15. Deinde secundum Sanch. in *sum.*
to. 1. lib. 3. cap. 19. num. 6. non compre-
henduntur damnati ad poenas pecunia-
rias propter delicta, nec obligati ad sa-
tisfactionem alicuius damni, vel iniu-
ria illata. Et secundum Vechiū *ubi sup.*
non comprehenditur delictor, qui abiq;
sua culpa ad impotentiam soluendi per-
uenit, iuxta verba Bullae ibi, *Multi deco-*
ctores post dilapidatam rem familiarē, &c.
Et tamen non comprehenditur debitor,
qui in seculo manens, nullam habet spe
melioris fortunae, vt possit debita sol-
uere. Ita Mauden. in *Decal. pr. 7. disp. 18.*
numero 17. Imò secundum Lessium *lib.*
3. cap. 41. dub. 2. numero 32. Potest debitor
ingredi si non habet opem discedendi
intra paucos annos, quos Sanchez *num.*
8. dicit esse duos, & Suar. *de relig. tom. 3.*
lib. 7. capite 7. numero 2. vnum. par. 4. tr. 4.
ref. 12. Quae omnia multo potior ratio-
ne procedunt de iure communi. Imò
D. Th. 2. 2. q. vlt. art. 6. ad 3. absolūtē li-
berat debitorem in religionem ingres-
sum ab onere restituendi; quamuis Na-
uar. *comm. num. de regul. n. 8. contrarium*
sentiat; p. 4. tr. 2. ref. 41.

8 Debitore defuncto, ex eorum bo-
nis, priusquam debitoribus satisfas, de-
strahā

*Sed ego cē-
serem, non
tenevi, nisi
a creditore
indigenti
surrupisses*

*Quod etiā
procedit in
necessitate
suorum pa-
rentū vxo-
ris, filiorū,
& fratris.
Debitor an
possit Reli-
gionem reci-
pi.*

*Si habes
spem disces-
cendi, &
soluendi
debita*

*Et sic in-
gressus li-
beretur ab
onere solu-
tionis.*

*De heredi-
tate debito-*

vis detrahi
possunt ex
pena func-
tio.

Et videtur
necessarius
uxoris. &
filiorum.

Potest solui
debitum an-
te diē pra-
fixum. 17.

de trahi possunt moderatae expensae pro
funere, l. penultim. ti. de Relig. & sumpt. fun-
& sic possit necessitas, & tacite credi-
tores permittunt. Vide Molfesium; tomo
2. tract. 13. cap. 8. num. 43. parte 5. tractat. 3.
resol. 116. Imò vxor, & filij, post contra-
ctam quocumque casu paupertatem,
possunt sibi ex relictis bonis retinere, &
occultare, quantum honestae eorū su-
sistentationi requiritur, etiam si ad instā-
tiā creditorum detur illis iuramentum,
vel imponatur excommunicatio, quia
sicut in necessitate possunt aliena sibi ri-
pi, ita, & retineri. Ita Caestius, tractat.
9. capite 19. in fine. Qui addit. filium, &
nepotem sortitum hæreditatem à pa-
tre, vel avo per vsuras acquisitam, non
teneri restituere cum detrimento sui
status, siue bona fide, siue mala hæredi-
tatem suscepit. * Sed non probatur. *
partes. tract. 14. resolutione 57. Tenetur ve-
rò hæres facere inventarium sub poena
soluendi debita etiam supra vires hære-
ditatis. Vide V. Hæres, num. 1.

Debitor potest solvere debitū credi-
tori die præfixo vel etiam eo contradi-
cente ante prædictum diem, p. s. tr. 7. res.
17.

DEBITUM
Coniugale.

Debitum se-
riō petenti
rarò conce-
dere pecca-
tū grave.

Secus si pe-
tat preci-
bus, & blā-
ditij.

EX contractu matrimonij ori-
tur in utroque coniuge obli-
gatio iustitiæ ad reddendum debitum
coniugale alteri petenti. † Quod pro
inde seriō petenti, rarissimè, & cum ma-
gna difficultate reddere, graue pecca-
tum est, tum ratione iniuriæ negando
illi, quod suum est, tum propter discor-
dias, quæ inde procedunt, & ob pericu-
lum incontinentiæ, part. 5. tractat. 5. re-
sol. 14. & tract. 14. res. 36. in fine. Cœce-
rum, quando coniux, precibus, & blan-
ditijs debitum petit, non habens yere-
cundiam efficacius petendi, non est gra-
ue peccatum illi negare: nam alij debi-
tores non peccant grauius, negando
debitum sic petenti. Itē rarò, vt ex quin-
que petitionibus vnus mensis, negare

vni, vel aliquanto differre, vt si petatur
manè, & reddatur vespere, leue pec-
catum est. Et crebrò petenti, nullum
peccatum est denegare. Quæ intelli-
genda sunt, modò adsit periculum in-
continentiæ, pollutionis, aut morbi. Ita
Cornæjo in 3. part. tr. 6. disp. 5. dub. 1. q. 2.
& Ochagauia tr. 5. q. 1. num. 6. resolutione
39. cit.

2. Qui non reddere debitum, exter-
ritus multitudine prolis, secundum So-
tum in 4. distinct. 32. q. vn. artic. 1. contra
Nauarrum apud Layman, lib. 5. tract. 10.
par. 3. cap. 1. num. 10 non peccaret mor-
taliter: quia in aliis debitis magna sol-
uendi incommoditas excusat. Imò se-
cundum Ledesnam de matrim. q. 64. art.
1. neque venialiter, si adsit periculum
incontinentiæ. Cum qua limitatione
omnes conueniunt cum Paludano in 4.
dist. 31. q. 3. art. 2. validum esse pactum in-
ter coniuges abstinendi a coitu, ne pro-
les multiplicetur. p. 3. tr. 4. res. 213. tan-
tum nobilibus, & non pauperibus con-
ceditur part. 9. tr. 6. res. 2.

3. * Obligatio etiam reddendi debi-
tum non viget nisi ad illud reddendum
& complendum debito modo. * Quā-
quam, si vir petat coire cum culpa
veniali, ratione situs, & c. teneatur
vxor illi reddere: quia talis copula est
solum mala ex vehemēti appetitu vo-
luptatis ipsius viri, cui vxor, non coope-
ratur, Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9.
disputatione 16. numero 3. contra Bonaci-
nam de matrim. quasi. 4. punct. 3. num. 9.
par. tract. 7. resol. 15. in hoc, & par. 3. tr.
4. res. 296. * contra verò, * quia prob-
abile est, copulam coniugalem ante
benedictionem Ecclesiæ esse peccatum,
saltem veniale * vtriusque coniugis, †
non tenetur coniux tunc temporis de-
bitum reddere, secundum Villalobos.
tom. 1. tr. 5. c. 24. n. 12. p. 3. tr. 4. res. 240.

4. Si vir, habens votum castitatis de-
bitum petit, vxor tenetur reddere.
Quia vir per votum non amisit domi-
nium corporis eius, sed solum pec-
catum in petendo, cui peccato vxor non coope-
ratur. Valde etiam probabile est, posse
vxorem reddere debitum viro, qui con-
suet.

Vel negatur
rarò, cre-
brò petenti.

Vel negatur
ne pro-
les nimium
multiplicetur.

Vxor tene-
tur reddere
viro petenti
coire, cum
culpa veni-
ali sua iū-
tum.

Vel si solū
peccet pe-
tendo, vt es-
set in casu,
quo castitas
tem votis,
set,

sanguis.